TERMÍN: 15.04.2025

xx39126xx
Recenzia A
Samuel Spáč
samuel.spac@gmail.com

Prosím nezasahujte do tejto tabuľky

RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia)**: Samuel Spáč**
NÁZOV MATERIÁLU: **Revízia výdavkov na väzenstvo**
TYP VÝSTUPU*[1]: **analýza**
(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):
ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **MF SR - Útvar hodnoty za peniaze**
AUTORI/KY: **Peter Hronček**
SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -
RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **2**

PRIPOMIENKY:

P.č.	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Hlavné zistenie	Odporúčanie prehodnotenia potreby 4 ústavov sa zdá odvážne a nedostatočne zvažujúce kontext.	Chápem, že čisto matematicky sa dá očakávať zníženie kapacít, ktoré sa dá vyčísliť aj v počte zrušených ústavov, ale bez konkrétnejšieho návrhu, ktorý by zohľadňoval rôzne stupne stráženia, či	Zapracované Implementácia bude riešená v oddelenom dokumente, ale odporúčaním analýzy je

			technické možnosti ústavov sa zdá to odporúčanie príliš odvážne. Odporučil by som zdôraznenie toho, že pri prehodnocovaní počtu ústavov je potrebná hlbšia analýza a toto odporúčanie je, takpovediac, čisto ekonomickým pohľadom.	vypracovať viacročný plán racionalizácie siete väzníc v spojitosti s jej modernizáciou: str. 12 - "Proces racionalizácie kapacít si vyžaduje viacročný plán, výzvou je presun väzňov, zabezpečenie personálu, odstránenie ciel s viac ako 8 lôžkami a utlmenie neperspektívnych zariadení." str. 13 - "Celková racionalizácia kapacít si vyžaduje niekoľkoročný plán, avšak časť úspory je možné dosiahnuť už v súčasnosti." str. 24 - "Konečný výber väzníc by mal ostať v kompetencii ZVJS." str. 24 - "Okamžité rušenie lôžok nemusí byť efektívnym riešením, vhodnejším sa javí postupný prechod na novú normu v spojení s rekonštrukciou alebo výstavbou moderných ciel." str. 25 - "Proces zatvorenia alebo premiestnenia ústavu si vyžaduje viacročný plán, výzvou je presun väzňov a zabezpečenie personálu."
2	Graf 5	Graf je neprehľadný.	Nerozumiem zoradeniu pozorovaní v grafe, bolo by dobré sa zamyslieť nad tým, ako tieto dáta zobraziť zrozumiteľnejšie.	Zapracované Upravená poznámka a farebná škála: Pozn.: Zoradené podľa podielu násilnej a mravnostnej trest. činnosti (vražda + ublíženie, lúpež, znásilnenie + sex. násilie) Zmenená bola farebná škála Grafu

3	Str. 10, ods. 2	Argumentácia pri drogovej trestnej činnosti je nepresvedčivá.	Argumentácia v druhej časti odstavca sa zameriava na niektoré aspekty toho, ako sú drogové TČ formulované v Trestnom zákone. Argumentácia by bola presvedčivejšia keby obsahovala buď normatívne (prečo to nie je dobré, ako to je) alebo komparatívne argumenty (ako je to upravené v zahraničí). Prípadne to môže naznačovať obrovský problém s drogovou trestnou činnosťou na Slovensku, čo žitá skúsenosť nenaznačuje, dáta neviem.	Nezapracované Komplexnej téme drogovej činnosti sme sa v dokumente cielene nevenovali hlbšie. AC MS SR vo svojich publikáciách popisovalo problém a možné riešenia ("Drogové trestné činy", 2023 a "Ako rozhodujú súdy pri prechovávaní marihuany pre vlastnú potrebu?", 2021). Aj v zmysle meniacej sa právnej úpravy Trestného zákona z posledných rokov (niekoľko novelizácií v tejto oblasti) si problematika zaslúži hlbšiu analýzu. V texte sa venujeme základným štatistickým zisteniam. Štruktúra väzňov podľa typu trestnej činnosti sa posúva od násilnej trestnej činnosti k drogovým trestným činom (najmä „dílerstvo“ s dlhšími trestami), čo považujeme z veľkej časti za dôvod, prečo sa udržuje vysoký počet väzňov pri poklese celkovej kriminality. V podiele väzňov za drogovú trestnú činnosť Slovensko v sledovanom období v podstate dobehlo ostatné krajiny. Vo väzení končia najmä odsúdení za "dílerstvo". Dôvodom mohlo byť zjednodušenie odhaľovania či dokazovania tejto trestnej činnosti.

				Normatívne hodnotenie trestnej politiky v oblasti drog ponechávame na iné inštitúcie. Z našich poznatkov je možné usúdiť, že Trestný zákon na Slovensku sa v oblasti trestania drogových trestných činov zlepšuje, no v porovnaní so zahraničím je tempo pomalšie. Zlepšovanie je najmä v oblasti diverzifikácie medzi "tvrdosťou" drog (napríklad špeciálne postavenie kanabisu), lepším oddelením užívateľov od dílerov, zavedením nepatrného množstva a definíciou dávky (preferovanie množstva pred silou drogy). Priestor na zlepšenie je stále pri presune najmenších množstiev do priestupkového konania s potenciálom trestať pokutami a tiež v diskusii o výške a type trestov.
4	Graf 9	Nie je úplne zrozumiteľný.	Celkovo to úplne prehľadné nie je. Najmä som nerozumel šípke smerujúcej od ZVJS k Trestnej činnosti. Pomohlo by to buď upraviť, alebo adresovať v texte.	Zapracované graficky
5	Str. 11, ods. 3	Chýba vysvetlenie, prečo je u nás väzenie nadužívané.	S argumentáciou odkazujúcou napr. na literatúru sa súhlasiť dá. Otázkou je, čo toto nadužívanie spôsobuje a bez toho je náročné formulovať takéto odporúčanie. Dôvodom môže byť vysoká miera recidívy, štrukturálne nerovnosti, alebo napr. aj nedostatky vo vzdelávaní, ktoré majú potom	Zapracované Odkaz na literatúru, ktorá smeruje k vysvetleniu nadužívania nepodmienečného trestu odňatia slobody, bol doplnený v prílohe 5. V medziach revízie nebolo

			presah aj na témy diskutované v analýze – napr. vysoká prevalencia neplatenia výživného, alebo marenie výkonu rozhodnutí.	vysvetliť pôvod súčasného stavu v spoločnosti, ale vysvetliť hlavné dôvody k nemu vedúce. Príloha 5: Vplyv dĺžky trestov na počet väzňov Vysoký počet väzňov je potrebné riešiť aj skracovaním priemernej dĺžky pobytu vo väzení. Jedným z dôvodov vyššieho počtu väzňov v prepočte na obyvateľa v postkomunistických krajinách je ukladanie dlhších trestov odňatia slobody aj z dôvodu prísnejšieho trestania recidívy (Dünkel, 2017). Podľa zistení (SPACE I, 2023) bola v roku 2022 odhadovaná dĺžka pobytu vo väzení na Slovensku o takmer 30 % vyššia ako je priemer krajín EÚ (15,7 mesiacov na Slovensku, 12,2 mesiacov v krajinách EÚ). Ukazovateľ je odhadnutý na základe stavu väzenskej populácie a počtu nástupov do väzenia aj v rátane väzby. Priemerný čas, ktorý väzni strávia vo výkone trestu na Slovensku medzi rokmi 2013 až 2022 rástol o 45 % (AC MS SR, 2023 podľa Raphael a Stoll, 2009). Alternatívne tresty by mali byť vo väčšej miere využívané aj pri dokončovaní trestu odňatia slobody. Miera nástupu do väzenia v prepočte na 100 tis. obyvateľov (SPACE I,

				2023) bola v roku 2022 na Slovensku (140,4) porovnateľná s priemerom krajín EÚ (142,5), čo indikuje problém pri dĺžke trestov. Ukazovatele však spolu nevysvetľujú o 57 % vyšší počet väzňov na obyvateľa na Slovensku v porovnaní s priemerom krajín EÚ (Eurostat). Pre zníženie počtu väzňov sa preto javí vhodné kombinovať nahradzovanie odňatia slobody alternatívnymi trestami pri menej závažnej kriminalite s dokončovaním trestu väzenia alternatívnym spôsobom (napr. povinná práca, podmienečné prepustenie, probačný dohľad, pokuty alebo v elektronický monitoring) pri dlhších trestoch. Viac odporúčaní pre intervencie je možné nájsť v literatúre (napr. Dunkel, 2017).
6	Str. 16, ods. 3 + Graf 17	Nie nevyhnutne graf ukazuje to, čo je podstatné	Dôvodom, prečo možno TČ ohrozovania pod vplyvom návykovej látky tvorí takú veľkú časť alternatívnych trestov môže byť spôsobený relatívne častým výskytom tohto TČ. Pre posúdenie, či sú alternatívne tresty menej často využívané pri iných TČ by bolo potrebné vedieť, aký podiel z rozhodnutí v danom type vecí obsahuje alternatívny trest.	Zapracované Cieľom grafu je poukázať na trestné činy, ktoré sú použité v analýze, a je pri nich ukladaná veľká časť alternatívnych trestov. Porovnanie ako často je ukladaný alternatívny trest pri odsudzujúcich rozsudkoch za jednotlivé trestné činy nie je cieľom analýzy, keďže to nebolo možné porovnať so zahraničím. Vzhľadom na vysoký počet súbehov trestných činov a

				trestov by sme ponechali zostavenie a zverejnenie tejto štatistiky na MS SR. Doplnená bola poznámka pod čiarou: "V rokoch 2018 až 2022 bol alternatívny trest bez trestu odňatia slobody uložený v 95 % rozsudkov ohrozovania pod vplyvom návykovej látky (§ 289), druhým v poradí s 48 % je trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia (§ 348) a pre porovnanie pri krádeži (§ 212) to bolo len v 14 % rozsudkov."
7	Str. 16 + Str. 17-18 + str. 20, ods. 1	Pri argumentácii o nevyužívaní alt. Trestov, či praktikách pri udeľovaní trestov chýba odporúčanie zameriavajúce sa na prácu so sudcami	Jednou z prekážok nevyužívania alt. Trestov, vrátane využívania elektronických náramkov bude zrejme spôsobená neochotou sudcov tieto tresty využívať, možno ich neznalosť, alebo presvedčenia týkajúce sa toho, aké tresty v skutočnosti plnia ciele trestného práva. Z môjho pohľadu, práca so sudcami – školenia, vysvetľovanie prínosov, sledovanie dobrej praxe (ak sú súdy, ktoré to robia lepšie), alebo príkladov zo zahraničia by v dlhodobejšom horizonte mohlo pomôcť riešiť niektoré z týchto problémov. Ako príklad mi napadá import tzv. Cochemskej praxe v oblasti rodinného práva, ktorý pomohol sudcom uvažovať o svojej roli inak	Zapracované MS SR už v súčasnosti zlepšuje využívanie alternatívnych trestov aj školeniami a stretnutiami so sudcami. Doplnený text na str. 17 - "Pre efektívnejšie ukladanie alternatívnych trestov navrhuje revízia zvýšiť počet probačných úradníkov, presunúť vybrané kompetencie zo sudcov na probačných a mediačných úradníkov a zjednodušiť podmienky na uloženie alternatívnych trestov a pokračovať v školení sudcov."

			a má prínosy (tiež nie je tá prax rozšírená všade na Slovensku). Povedané inak, problémom môže byť, že sudcovia sú a priori proti niektorým inováciám.	
8	Str. 18, ods. 3	Odporúčanie o vhodnosti uloženia alt. Trestu presunúť na probačných úradníkov nemusí byť efektívne	Súvisí to s bodom vyššie. Z mojich skúseností viem, že probační a mediační úradníci nie sú nevyhnutne vnímaní ako rešpektovaní partner pre sudcov. Ukladanie nových povinností na probačných úradníkov, ktorých aj tak nie je nevyhnutne dostatok bez toho, aby sudcovia akceptovali alternatívne riešenia trestu nemusí priniesť výsledky.	Na vedomie Bude komunikované v rámci implementačného plánu. Revízia je analytickým podkladom pre podrobnejšiu implementáciu. MS SR bude informované, že s prípadným presunom kompetencií na probačných a mediačných úradníkov je potrebné inštruovať aj sudcov a pokúsiť sa o zvyšovanie statusu probačných úradníkov.
9	Str. 22	Odporúčanie uprednostňovať peňažné sankcie pred trestom odňatia slobody je bez kontextu príliš trúfalé.	Znenie toho samotného odporúčania je, podľa mňa, formulované správne, pretože berie do úvahy aj to, že „ak to majetkové pomery odsúdeného umožňujú“. Problémom tej formulácie je, že nevieme, či sa to nedeje už teraz.	Zapracované Vysvetlenie: Vzhľadom na cieľ revízie nebolo možné doplniť všetky detaily do hlavného textu. Detail: Medzi rokmi 2018 až 2022 bol pri 7,2 tisíc odsudzujúcich rozsudkoch (bez súbehu s iným TČ) uložený peňažný trest bez trestu odňatia slobody v 10 % prípadov. Trest nepodmieneného odňatia slobody bol uložený v 43 % rozsudkov.

				Do textu bol doplnený údaj: "(v rokoch 2018-2022 uložený v 10 % rozsudkov)"
10	Str. 35, ods. 2	Odhad možnej zamestnanosti pôsobí príliš trúfalo	Nebolo jasné odkiaľ pochádza odhad zamestnania 1,5-tisíc väzňov z 2-tisíc práce schopných nezamestnaných väzňov. Bolo by dobré aspoň v krátkosti predstaviť ako bol ten odhad urobený, prípadne popísať možné prínosy pri inom naplnení tohto odporúčania.	Zapracované Potenciál zvyšovať zamestnanosť je po zmenách v TZ a poklese počtu väzňov nižší. Potenciál 1,5 tis. väzňov vychádza z 3/4 skupiny práceschopných nezamestnaných (v čase analýzy to bolo približne 2 tis. väzňov) - časť z nich nie je možné zamestnať z dôvodu fluktuácie odsúdených. Doplnené na str. 34: "Potenciál zamestnávania väzňov ovplyvní pokles väzenskej populácie." Doplnené: "Pri 2-tisíc práceschopných nezamestnaných väzňoch je hornou hranicou odhadu zamestnať 1,5-tisíc, keďže časť z nich je krátko po nástupe do výkonu trestu."

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Odpovediam a vysporiadaniam sa s pripomienkami rozumiem a nemám ďalšie pripomienky.

---

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.